

Badanie nastawienia społeczności lokalnych do projektu „Kampinoskie Bagna”

Raport końcowy z badań ankietowych

REC Polska

Warszawa, marzec 2019

Raport prezentuje wyniki badania ankietowego przeprowadzonego za pomocą formularza internetowego (CAWI), bezpośrednio (PAPI) oraz telefonicznego (CATI) przeprowadzonych w okresie od maja 2018 roku do lutego 2019 roku. Dane w pierwszej edycji badania, która odbyła się w 2015 roku, były zbierane przy pomocy badania telefonicznego (CATI).

Głównym założeniem projektu było podwyższenie niskich stanów wód spływających z Puszczy Kampinoskiej w okresach suchych, przy zapewnieniu niezaburzonego przepływu w okresach mokrych. Cel ten miał być osiągnięty poprzez przeprowadzenie niezbędnych prac hydrotechnicznych przy jednoczesnym promowaniu lokalnego porozumienia w sprawie celów i metod gospodarki wodnej w obszarze terenów podmokłych. Kolejnym założeniem projektu było wypracowanie modelowych rozwiązań dla zarządzania obszarami podmokłymi w sąsiedztwie obszarów zabudowanych, które zmniejszają konflikty między rozwojem społecznym, a ochroną przyrody.

Raport, który powstał na podstawie badania, przedstawia obraz nastrojów społeczności lokalnych wobec projektu „Kampinoskie Bagna”, a także pokazuje w jaki sposób zmieniały się postawy mieszkańców od czasu przed rozpoczęciem projektu do czasu po jego zakończeniu, gdy efekty projektu są wyraźnie wysokie. W badaniu wzięło udział 299 osób z 9 gmin, zamieszkujących rejon Kampinoskiego Parku Narodowego. Największą grupę badanych stanowili mieszkańcy miejscowości Izabelin (42 osoby), Kaliszki (20 osób), Leszno (19 osób) oraz Truskaw (18 osób). Podział ankietowanych na gminy i powiaty został przedstawiony w poniższej tabeli.

Nowodworski	111	Sochaczewski	23	Warszawski Zachodni	165
Czosnów	83	Brochów	23	Izabelin	74
Adamówek	14	Bieliny gm. Brochów	1	Hornówek	13
Brzozówka	3	Famułki Brochowskie	4	Izabelin	36
Cybulice Małe	4	Famułki Królewskie	1	Laski	5
Czosnów	5	Górki gm. Brochów	6	Mościska	1
Dąbrówka	1	Miszory	11	Sieraków	3
Dębina	1			Truskaw	16
Janówek	4			Jaktorów	3
Kaliszki	20			Grądy	3
Kazuń Nowy	2			Kampinos	15
Kazuń Polski	1			Bieliny	1
Kiścinne	4			Kampinos	14
Łosia Wólka	3			Leszno	44
Palmiry	6			Feliksów	1
Sowia Wola	1			Kępiaste	4
Truskawka	8			Leszno	17
Wiersze	5			Łubiec	7
Wrzosówka	1			Marianów	1
Leoncin	28			Roztoka	3
Górki gm. Leoncin	8			Wiktorów	1
Krubiczew	1			Wólka	8
Leoncin	5			Wygłędy	1
Nowa Dąbrowa	1			Zaborówek	1
Stara Dąbrowa	13			Łomianki	6
				Dziakanów Leśny	1
				Łomianki	1
				Sadowa	4
				Stare Babice	23
				Blizne Jasińskiego	1
				Borzęcin Duży	3
				Klaudyn	2
				Koczargi Stare	2
				Latchorzew	1
				Lipków	3
				Mariew	9
				Stare Babice	1
				Wojcieszyn	1

W celu usystematyzowania wyników badań ankietowych, a także połączenia opinii mieszkańców z poszczególnymi działaniami projektu, miejscowości zostały podzielone według 4 głównych obszarów realizacji projektu, które w największym stopniu na nie oddziaływały. Są to:

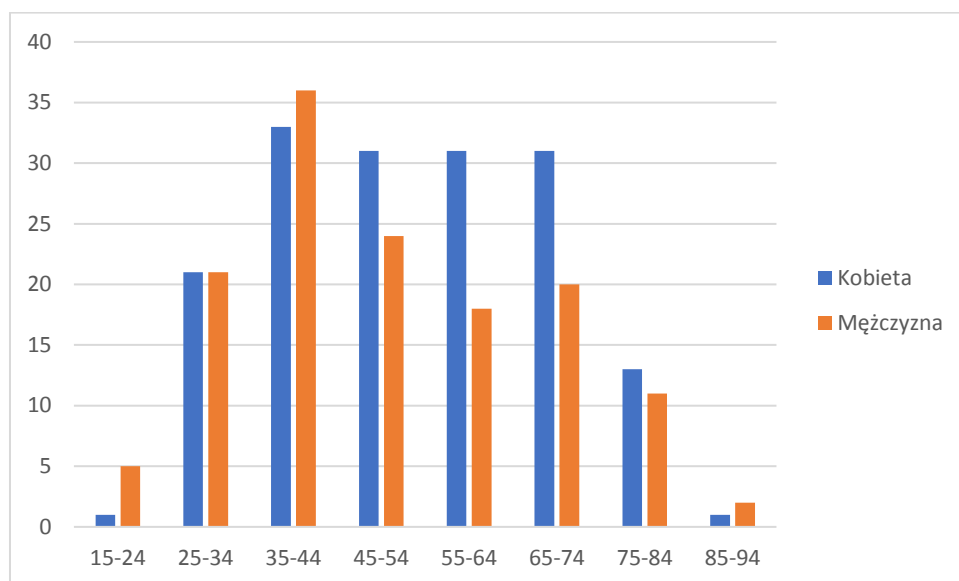
- **Dolna Łasica** – obszar obejmujący zachodnią część Kampinoskiego Parku Narodowego, wokół terenów nawodnionych bagien w dolnym biegu Kanału Łasica;

- **Żurawiowe** - obszar obejmujący miejscowości znajdujące się поблизу bagien w obszarze ochrony ścisłej „Żurawiowe”, nawadnianych wodami Kanału Zaborowskiego;
- **Wilcza Struga** – obszar obejmujący miejscowości, na które mogą oddziaływać skutki wybudowania grobli w miejscowości Sadowa;
- **Kanał Zaborowski** – obszar obejmujący miejscowości znajdujące się поблизу bagien nawadnianych wodami Kanału Zaborowskiego w jego górnym biegu;

Szczegółowy podział miejscowości ze względu na obszary oddziaływania oraz liczbę wyników z poszczególnych miejscowości prezentuje poniższa tabela. Ze względu na różną liczbę ankiet w każdym obszarze, w celu lepszego porównania wyników, na wykresach cechy będą prezentowane w ujęciu procentowym.

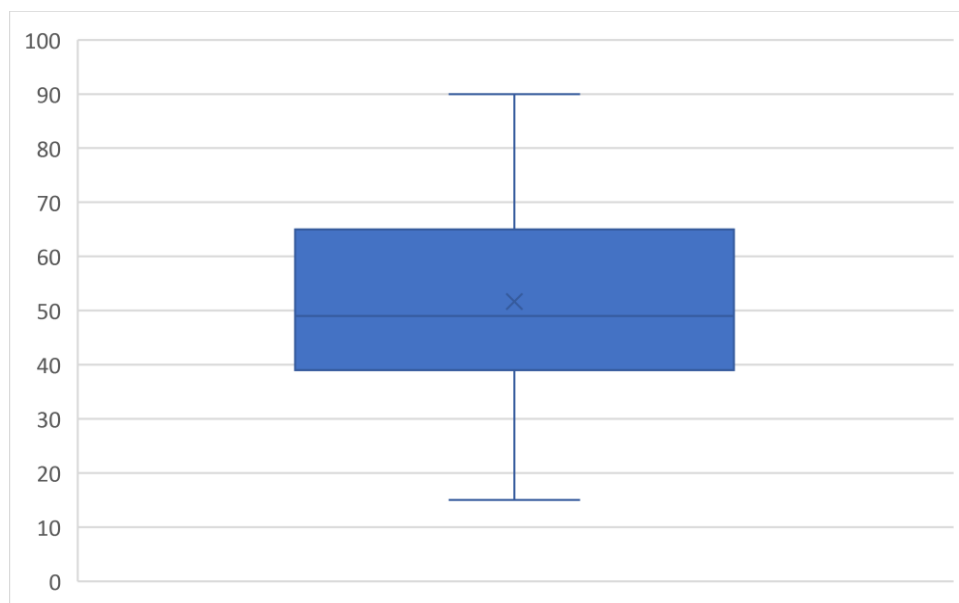
Dolna Łąsica	42	Kanał Zaborowski	138	Wilcza Struga	91	Żurawiowe	28
Bieliny	1	Blizne Jasińskiego	1	Adamówek	14	Dąbrówka	1
Bieliny gm. Brochów	1	Borzęcin Duży	3	Brzozówka	3	Górki gm. Leoncin	8
Famułki Brochowskie	4	Feliksów	1	Cybulice Małe	4	Leoncin	5
Famułki Królewskie	1	Hornówek	13	Czosnów	5	Nowa Dąbrowa	1
Górki gm. Brochów	6	Izabelin	36	Dębina	1	Stara Dąbrowa	13
Grądy	3	Kępiaste	4	Dziekanów Leśny	1		
Kampinos	14	Klaudyn	2	Janówek	4		
Krubiczew	1	Koczargi Stare	2	Kaliszki	20		
Miszory	11	Laski	5	Kazuń Nowy	2		
		Latchorzew	1	Kazuń Polski	1		
		Leszno	17	Kiścinnie	4		
		Lipków	3	Łomianki	1		
		Łubiec	7	Łosia Wólka	3		
		Marianów	1	Palmiry	6		
		Mariew	9	Sadowa	4		
		Mościska	1	Sieraków	3		
		Roztoka	3	Sowia Wola	1		
		Stare Babice	1	Truskawka	8		
		Truskaw	16	Wiersze	5		
		Wiktorów	1	Wrzosówka	1		
		Wojcieszyn	1				
		Wólka	8				
		Wyględy	1				
		Zaborówek	1				

Podczas badania zebrano dane od 299 osób – 162 kobiet i 137 mężczyzn. Strukturę wieku i płci zaprezentowano na poniższym wykresie.

Źródło: opracowanie własne

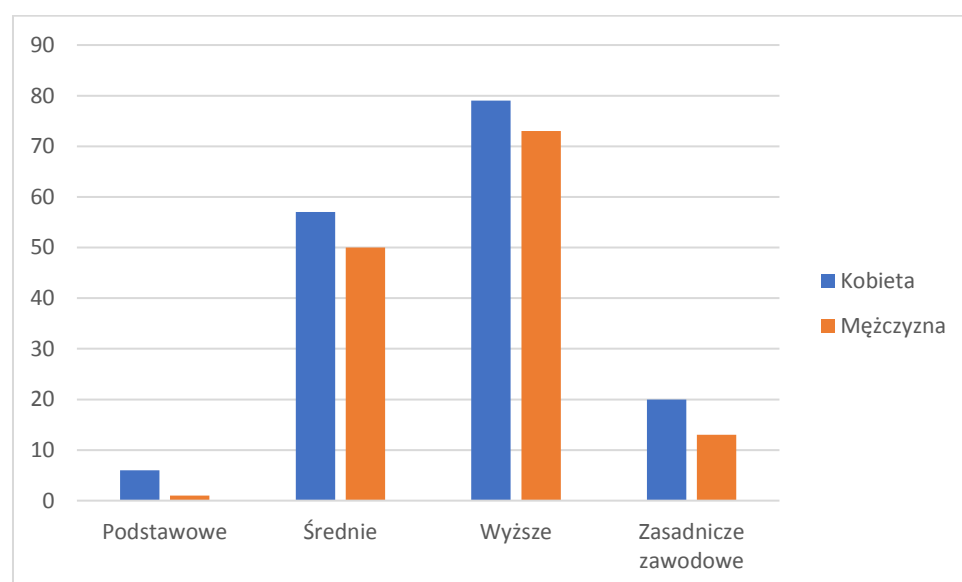
Najmłodszy uczestnik badania miał 15 lat, najstarszy 90. Średnia wieku ankietowanych to 51,7 lat, mediana 49 lat, a dominanta 39 lat. Na poniższym wykresie pudełkowym zaprezentowana jest struktura wieku badanej grupy

Źródło: opracowanie własne

Na uwagę zasługuje brak obserwacji odstających, a także jego niemal symetryczny kształt. Oznacza to, że rozkład przypomina rozkład normalny. Z kolei odległość między pierwszym i trzecim kwartylem świadczy o tym, że badana cecha jest dostatecznie zróżnicowana oraz nie występują obserwacje odstające. W tym względzie zauważalna jest znacząca różnica w porównaniu do poprzednich badań, gdy występowała silna asymetria lewostronna. Wpłynęła na to zmiana metody przeprowadzania ankiet poprzez szerszą ich dystrybucję. W porównaniu do wyłącznego stosowania metody – CATI, ankiety internetowe, ankiety papierowe wypełniane bezpośrednio podczas wydarzeń lokalnych uzupełnione o wywiad telefoniczny, pozwalają na uzyskanie większego zróżnicowania badanej grupy.

Spośród badanych, ponad 52% legitymuje się wykształceniem wyższym. Z kolei wykształcenie średnie ma prawie 35% ankietowanych. W poprzednich badaniach dominowała grupa posiadająca wykształcenie średnie. Znacznie większa była również reprezentacja grupy deklarującej swoje wykształcenie jako podstawowe i zasadnicze zawodowe.

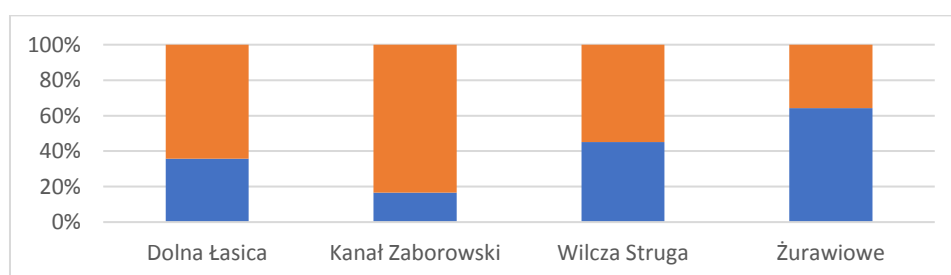
Źródło: opracowanie własne

Pytanie 1. Jakie są najważniejsze problemy mieszkańców Pana/Pani miejscowości?

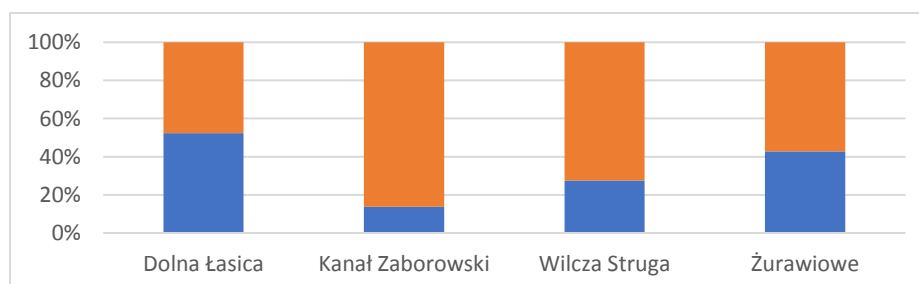
W poniższych tabelach zostały przedstawione poglądy mieszkańców na zagadnienia z nagłówka. Mieszkańcy mogli wybrać maksymalnie trzy cechy, które ich zdaniem stanowiły problem, lub dwie i dopisać inny, niewymieniony problem do listy. Pod tabelami znajdują się wykresy, które obrazują jaki procent mieszkańców uznaje opisaną cechę za problem (zaznaczone kolorem **niebieskim**) oraz jaka część mieszkańców tego problemu nie zaznaczyła

(kolor **pomarańczowy**). Podział taki pozwolił sprawdzić jakie problemy są faktycznie najważniejsze dla danego obszaru. Zaznaczenie odpowiedzi „nie odnotowuję żadnych wad” eliminowało możliwość zaznaczenia innych odpowiedzi.

Zakazy budowlane			
	Tak	Nie	Suma
Dolna Łąsica	15	27	42
Kanał Zaborowski	23	115	138
Wilcza Struga	41	50	91
Żurawiowe	18	10	28
Suma	97	202	299

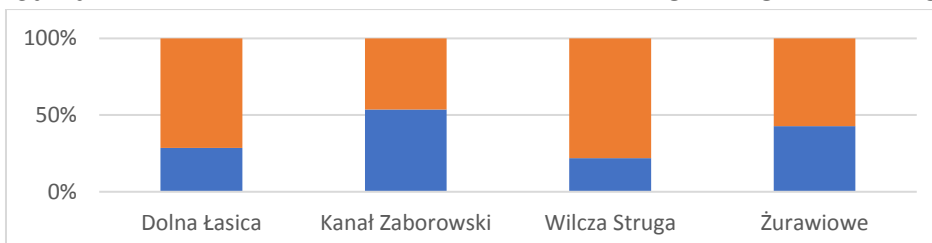

Szkody powodowane przez zwierzęta			
	Tak	Nie	Suma
Dolna Łąsica	22	20	42
Kanał Zaborowski	19	119	138
Wilcza Struga	25	66	91
Żurawiowe	12	16	28
Suma	78	221	299

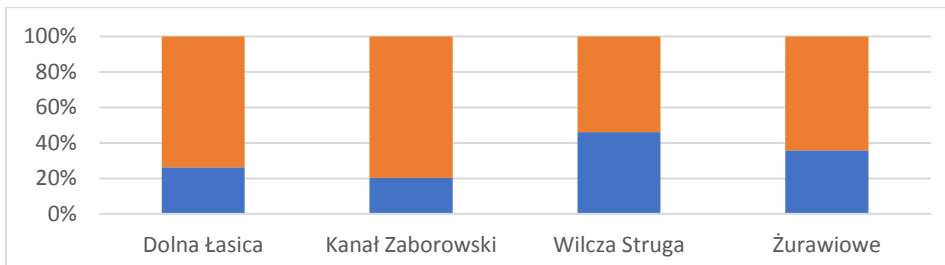
Zły stan infrastruktury drogowej

	Tak	Nie	Suma
Dolna Łąsica	12	30	42
Kanał Zaborowski	74	64	138
Wilcza Struga	20	71	91
Żurawiove	12	16	28
Suma	118	181	299

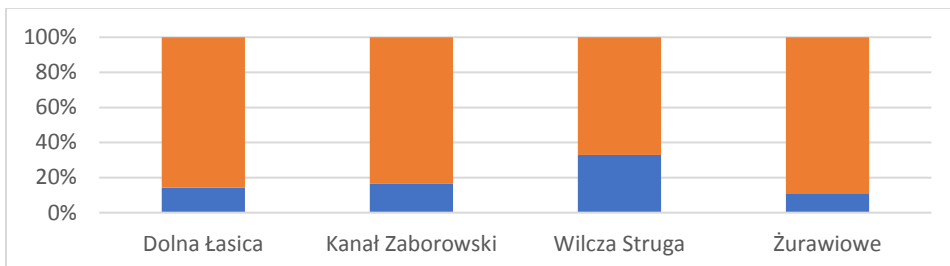
Nieczyszczone kanały, działalność bobrów

	Tak	Nie	Suma
Dolna Łąsica	11	31	42
Kanał Zaborowski	28	110	138
Wilcza Struga	42	49	91
Żurawiove	10	18	28
Suma	91	208	299

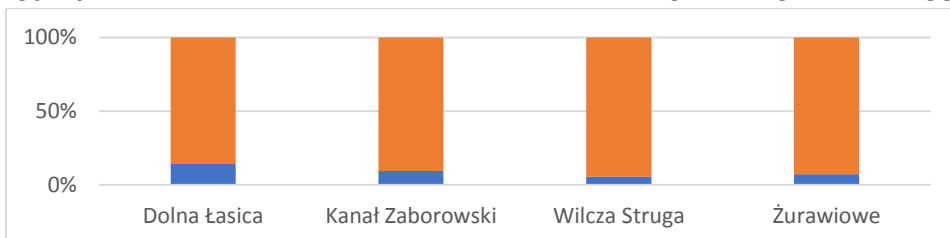
Duże odległości od szkół miejsc pracy (brak połączeń autobusowych)

	Tak	Nie	Suma
Dolna Łąsica	6	36	42
Kanał Zaborowski	23	115	138
Wilcza Struga	30	61	91
Żurawiove	3	25	28
Suma	62	237	299

Nie odnotowuję żadnych problemów

	Tak	Nie	Suma
Dolna Łąsica	6	36	42
Kanał Zaborowski	13	125	138
Wilcza Struga	5	86	91
Żurawiove	2	26	28
Suma	26	273	299

Źródło: opracowanie własne

Zakazy budowlane jako jedną z największych wad wskazało najwięcej mieszkańców obszaru oddziaływania „Żurawiove”. Na przeciwnym biegunie znalazł się obszar „Kanał Zaborowski”, którego mniej niż 20% mieszkańców uznało zakazy budowlane za wadę. Podczas rozmów z mieszkańcami niektórzy uznawali zakazy budowlane za zaletę tłumacząc to faktem, że wiele inwestycji zostaje porzuconych, niedokończonych, a właściciele nie troszczą się o

uprzątnięcie terenu. Nieco mniej niż połowa mieszkańców obszarów „Wilcza Struga” i „Dolna Łasica” uznaje zakazy budowlane za wadę.

Szkody powodowane przez zwierzęta są uznawane za główną wadę obszaru „Dolna Łasica”. Stanowią one problem również dla mieszkańców obszaru „Żurawiowe”. Prawie 30 % mieszkańców obszaru „Wilcza Struga” uznaje je za wadę mieszkania na terenie Kampinoskiego Parku Narodowego i jego otuliny, podczas gdy dla obszaru „Kanał Zaborowski” odsetek ten wynosi mniej niż 15%.

Zły stan infrastruktury drogowej to podstawowy problem mieszkańców obszaru „Kanał Zaborowski”. Wskazała go ponad połowa. Problem jest istotny również dla mieszkańców obszaru „Żurawiowe”. W pozostałych obszarach, temat został zauważony przez mieszkańców, jednak nie dominuje on w udzielanych odpowiedziach.

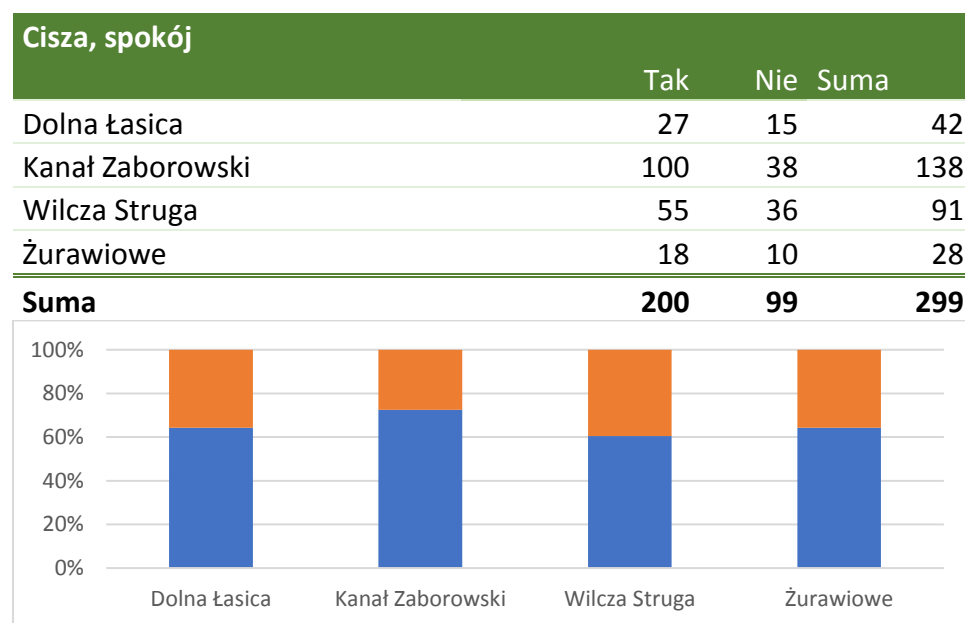
Nieczyszczone kanały, działalność bobrów za wadę uznaje prawie połowa mieszkańców obszaru „Wilcza Struga”. Była to także częściej niż zwykle obecność w domu w miejscowości „Żurawiowe” **Duże odległości od szkół miejsc pracy** za wadę uważają miejscowości w znacznej mierze mieszkańcy obszaru „Wilcza struga”, jednak bez wątpienia czynnik lokalizacyjny nie ma wpływu na uwarunkowania środowiskowe tego terenu.

W rubryce inne mieszkańcy najczęściej zwracali uwagę na problem smogu oraz braku podłączenia do sieci wodno-kanalizacyjnej, a także gazowej. Mieszkańcy często skarżyli się na wysokie opłaty za wywóz śmieci i nieczystości, a także korki i wydłużony czas dojazdu do większych miejscowości. Często również pojawiał się problem obecności turystów jako czynnika obniżającego poziom życia na terenie Kampinoskiego Parku Narodowego. Mieszkańcy zwracali uwagę na zbyt małą liczbę chodników i ścieżek rowerowych, a te, które są, ich zdaniem są źle wytyczone. Część z nich wskazywała, że czynnikiem, który znacznie poprawiłby ich komfort życia, byłoby wprowadzenie ograniczenia prędkości na wybranych odcinkach dróg dojazdowych.

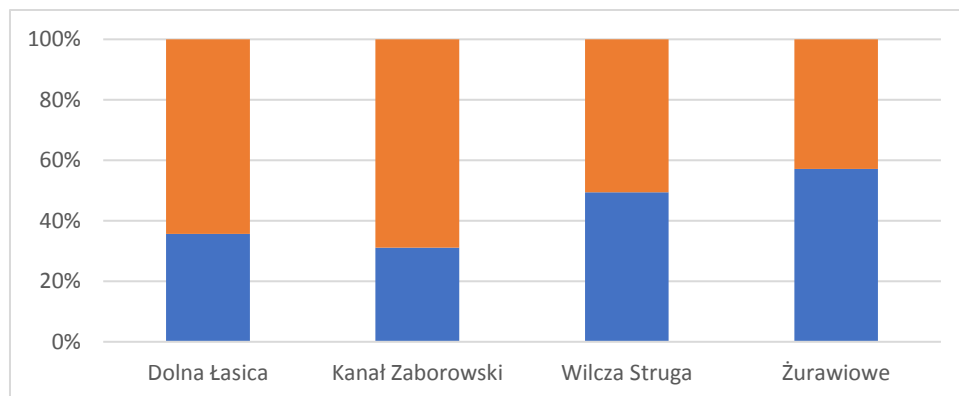
Podczas poprzednich badań, najczęściej występującą odpowiedzią była szkodliwa „działalność zwierząt, a szczególnie bobrów budujących tamy”, a kolejną „problemy z pozwoleniami na budowę”, przez co, według opinii ankietowanych, teren wyludnia się, ponieważ nowe osoby nie mogą przeprowadzić się na teren KPN i jego otuliny. W dalszym ciągu problemem pozostają śmieci pozostawione na terenie Kampinoskiego Parku Narodowego.

W pierwszym badaniu ankietowym mieszkańcy rzadko poruszali problem smogu, zwracając częściej uwagę na czyste powietrze jako zaletę mieszkania w rejonie Kampinoskiego Parku Narodowego. Obecne badanie było przeprowadzone między innymi w zimę, w przeciwieństwie do poprzednich badań prowadzonych wyłącznie w lato, gdy problem smogu nie był tak aktualny.

Pytanie 2. Jakie są Pana/Pani zdaniem zalety wynikające z mieszkania na terenie Kampinoskiego Parku Narodowego?

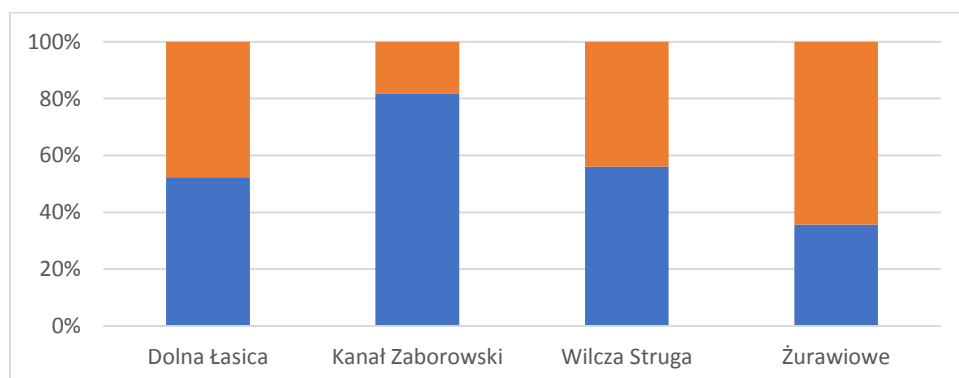

Czyste powietrze			
	Tak	Nie	Suma
Dolna Łąsica	15	27	42
Kanał Zaborowski	43	95	138
Wilcza Struga	45	46	91
Żurawiove	16	12	28
Suma	119	180	299

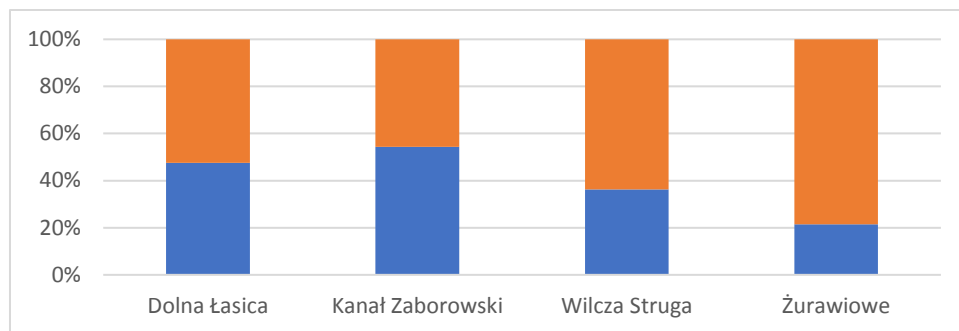
Możliwość obcowania z naturą

	Tak	Nie	Suma
Dolna Łasica	22	20	42
Kanał Zaborowski	113	25	138
Wilcza Struga	51	40	91
Żurawiove	10	18	28
Suma	196	103	299

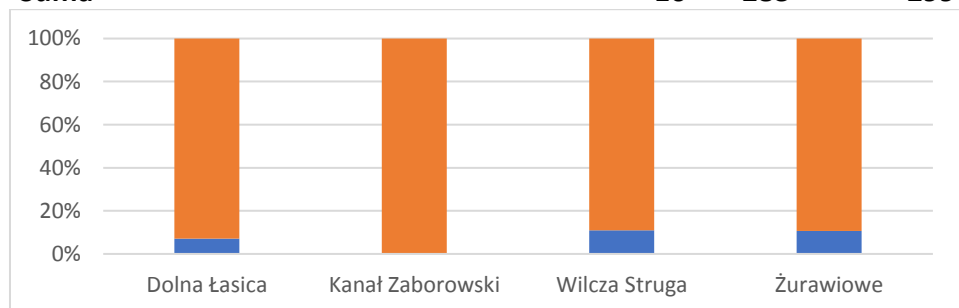
Piękna okolica

	Tak	Nie	Suma
Dolna Łasica	20	22	42
Kanał Zaborowski	75	63	138
Wilcza Struga	33	58	91
Żurawiove	6	22	28
Suma	134	165	299

Nie odnotowuję żadnych zalet

	Tak	Nie	Suma
Dolna Łasica	3	39	42
Kanał Zaborowski		138	138
Wilcza Struga	10	81	91
Żurawiowe	3	25	28
Suma	16	283	299

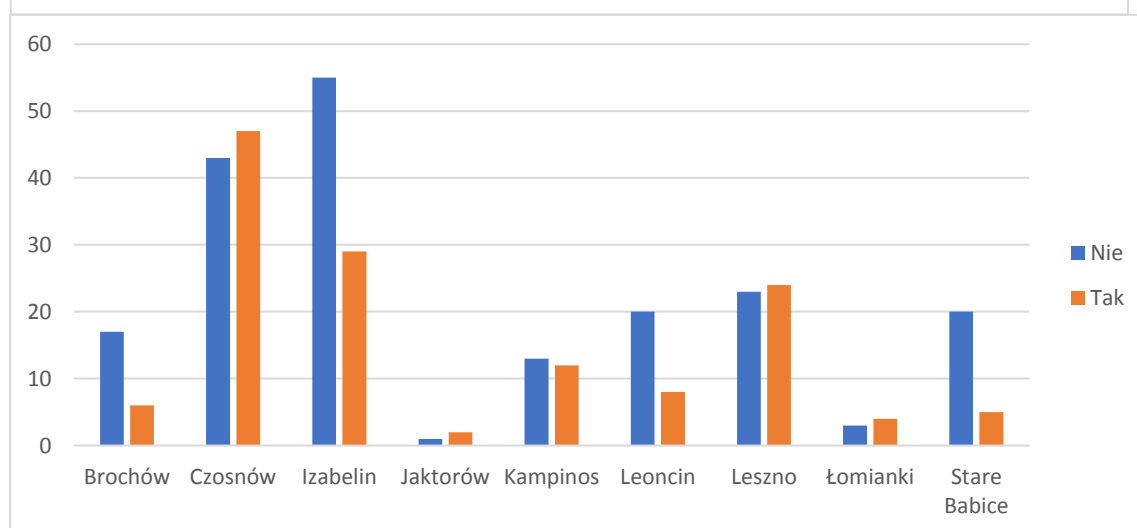
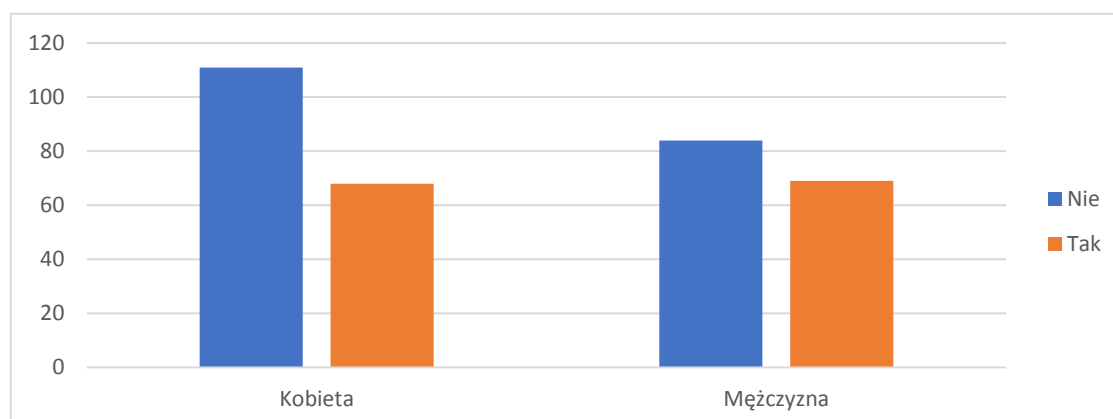
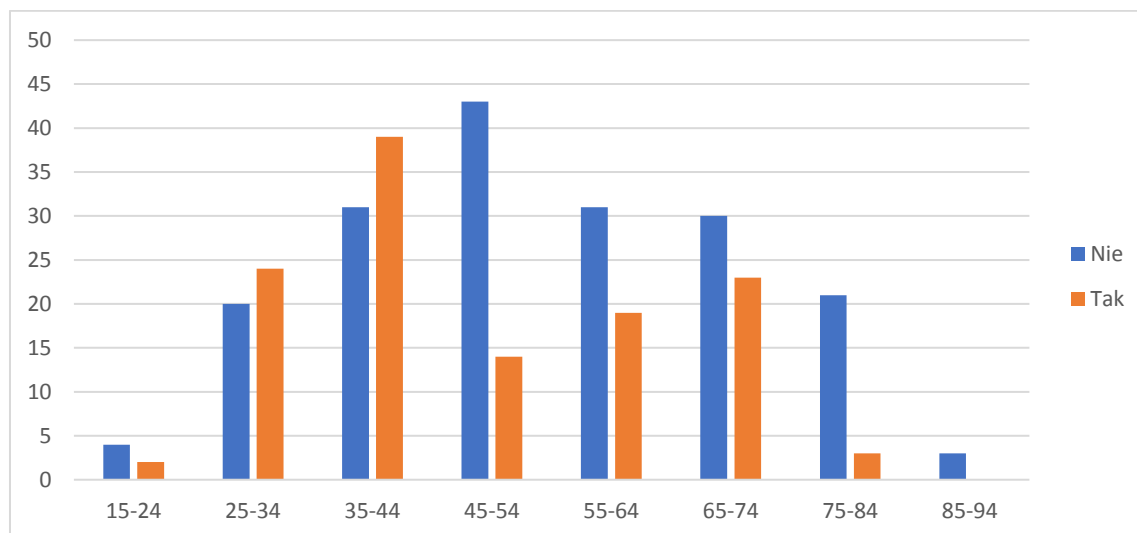
Źródło: opracowanie własne

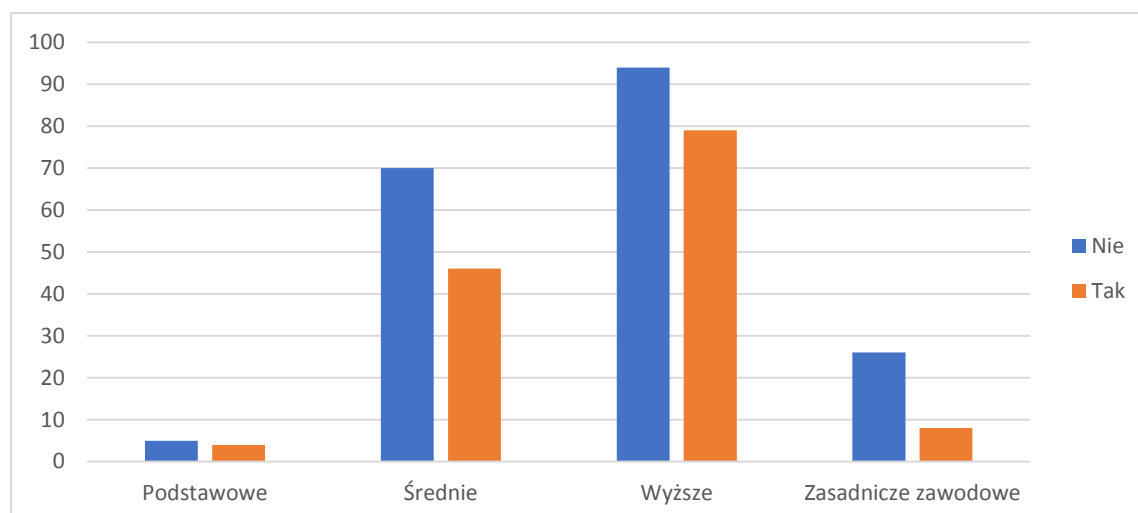
Mieszkańcy jako główne zalety mieszkania w rejonie Puszczy Kampinoskiej wskazywali ciszę i spokój i możliwość obcowania z naturą. Na oba te czynniki wskazywali najczęściej mieszkańcy obszaru „Kanał Zaborowski”. W porównaniu z poprzednim badaniem znacząco spadł odsetek mieszkańców wskazujących jako zaletę „Czyste powietrze”. Może mieć to związek z tym, że większość ankiet została przeprowadzona już w sezonie grzewczym, kiedy to niektórzy mieszkańcy przyczyniali się do zanieczyszczenia powietrza spalając niskokaloryczny węgiel, drewno, albo śmieci, jednak w dalszym ciągu jako zaletę na czyste powietrze wskazywało prawie 60% mieszkańców obszaru „Żurawiowe”. Cieszy niski odsetek mieszkańców, którzy nie dostrzegają zalet mieszkania na terenie oddziaływania Kampinoskiego Parku Narodowego.

Do pozostałych zalet mieszkania na terenie Parku Kampinoskiego należy możliwość uprawiania sportu na jego terenie. W ankietach pojawiła się również odpowiedź „dobrzy

sąsiedzi”. Pojawiają się także głosy, że odpowiedź „zakazy budowlane”, która pojawia się w kafeerii poprzedniego pytania, należy raczej do zalet, niż do wad mieszkania na tym terenie.

Pytanie 3. Czy słyszał Pan/Pani o projekcie Kampinoskie Bagna?

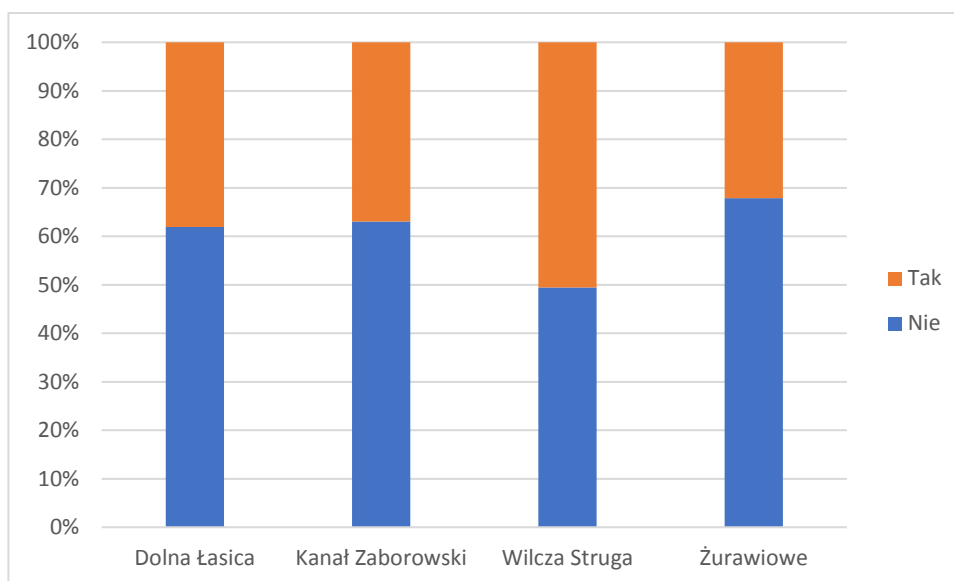

Źródło: opracowanie własne

Ponad 40% mieszkańców badanego obszaru słyszało o projekcie Kampinoskie Bagna. Podczas poprzedniego badania, była to zaledwie ponad ćwierć. Przedstawione powyżej wykresy pokazują świadomość na temat projektu z podziałem na wiek, wykształcenie oraz gminę, w której ankietowani mieszkali. Połowa lub prawie połowa ankietowanych słyszała o projekcie w grupach wiekowych 25-45 i 65-75, podobnie jak większość osób deklarująca wykształcenie średnie. Spośród badanych największą świadomość działań związanych z projektem mieli mieszkańcy gmin Czosnów i Leszno.

Obszar Oddziaływania	Nie	Tak	Suma
Dolna Łąsica	26	16	42
Kanał Zaborowski	87	51	138
Wilcza Struga	45	46	91
Żurawiowe	19	9	28
Suma	177	122	299

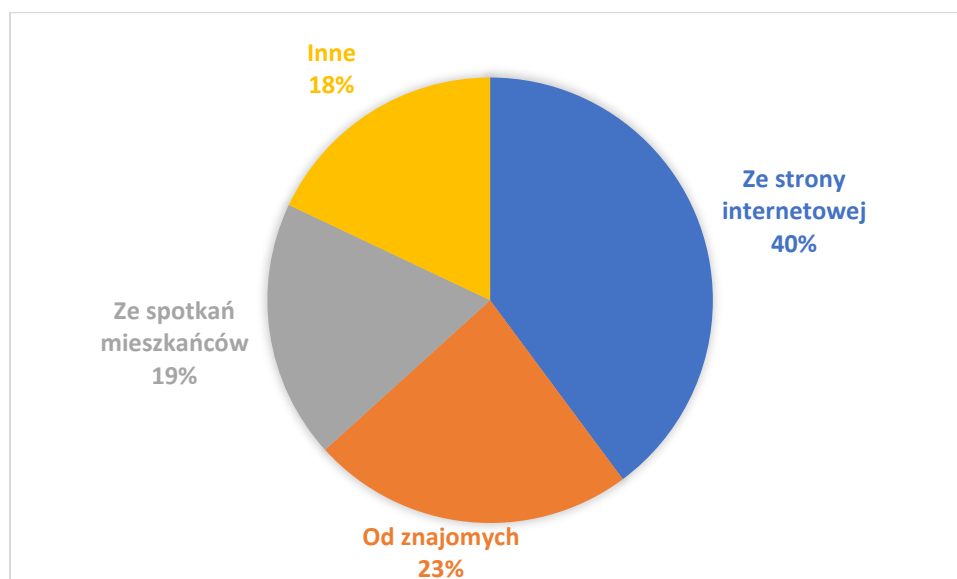

Źródło: opracowanie własne

W podziale na analizowane obszary największą świadomością istnienia projektu (prawie 50%) wykazali się mieszkańcy obszaru „Wilcza Struga”, jednak w dalszym ciągu jest to wynik zadowalający.

Warto zauważyć, że wielu mieszkańców biorących udział w badaniu to mieszkańcy zaangażowani w lokalną społeczność. Znaczna część ankiet była przeprowadzana na piknikach, dystrybucja odbywała się również przez grupy w serwisach społecznościowych i na stronach gmin. Pozwala to przypuszczać, że osoby te są bardziej zaangażowane w lokalne zagadnienia niż pozostali mieszkańcy.

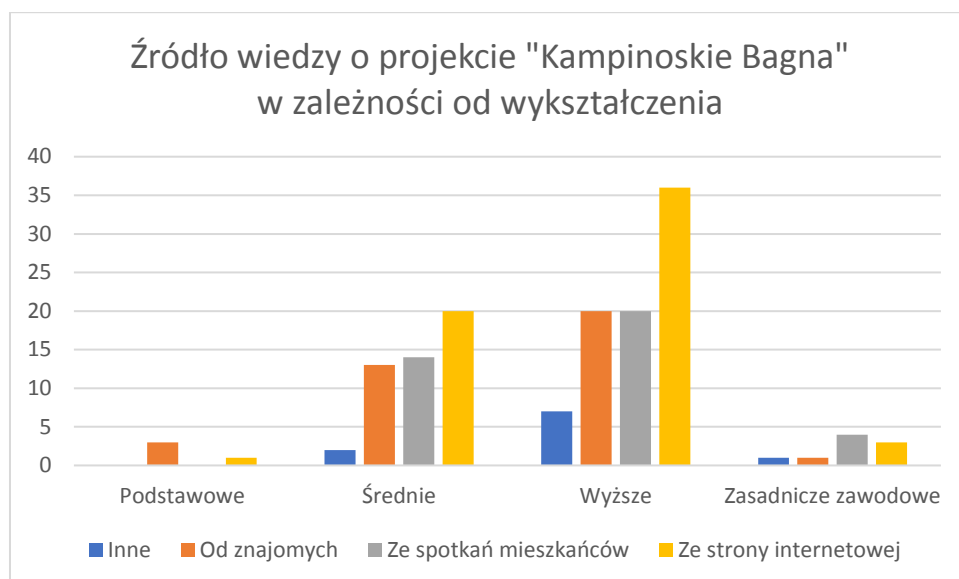
Pytanie 4. Skąd Pan/Pani dowiedział się o projekcie Kampinoskie Bagna?

Źródło: opracowanie własne

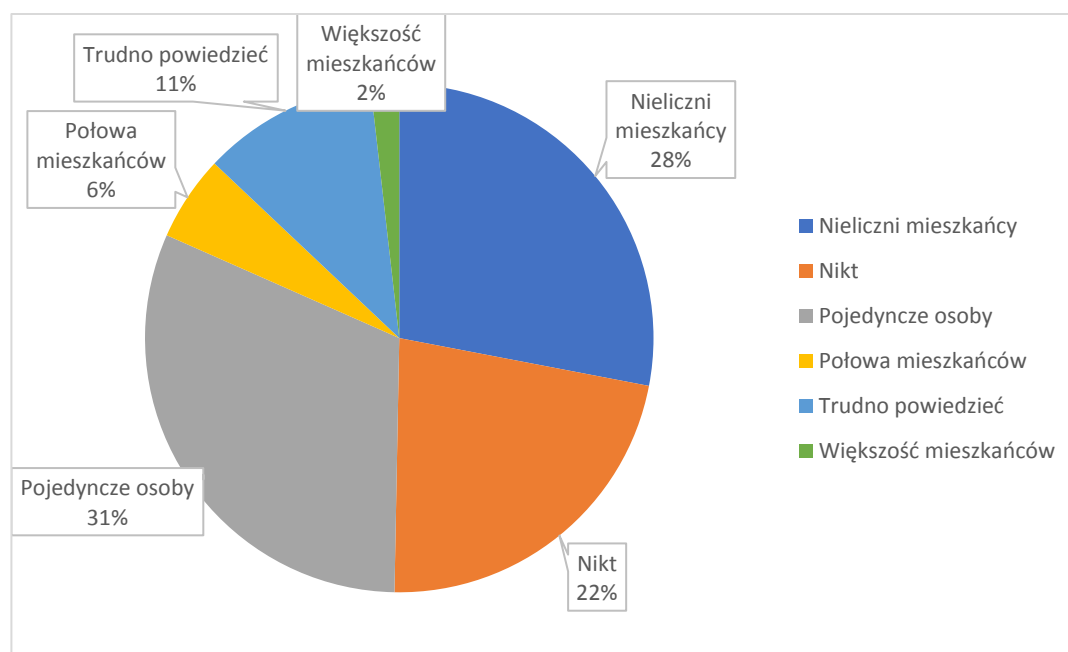
Spośród 122 mieszkańców, którzy wiedzieli o istnieniu projektu Kampinoskie Bagna, najwięcej mieszkańców dowiedziało się o projekcie Kampinoskie Bagna ze strony Internetowej. Stanowili oni aż 40% badanych. Do tej grupy zaliczono wszystkie źródła internetowe, wliczając w to serwisy społecznościowe. Tak wysoki udział tej grupy może być skutkiem tego, że znaczna część badanej grupy, to osoby zaangażowane w inicjatywy lokalne i korzystające na co dzień z Internetu (część formularzy była przekazana podczas pikników w formie linków do wypełnienia w Internecie). Drugą najliczniejszą grupę stanowili mieszkańcy, którzy o projekcie Kampinoskie Bagna dowiedzieli się od znajomych.

Do Kategorii „Ze spotkań mieszkańców” oprócz spotkań w gminach, oraz z przedstawicielami Kampinoskiego Parku Narodowego, zaliczone osoby, które dowiedziały się o projekcie podczas pikników edukacyjnych. Ta grupa, stanowiła 19% mieszkańców. Pozostałe źródła wiedzy o działalności w ramach projektu to tablice informacyjne w Kampinoskim Parku Narodowym, stanowiące prawie 40% odpowiedzi w kategorii „inne”. Pozostali mieszkańcy twierdzili, że dowiadawali się o projekcie przy okazji podtopień (jedna osoba wskazała powódź w 2011 roku, czyli przed rozpoczęciem jakichkolwiek prac projektowych), a jedna osoba dowiedziała się podczas poprzedniego badania ankietowego. Mieszkańcy wskazywali również inne imprezy okolicznościowe, takie jak „Festyn Eko”, czy spotkanie w „babickiej oczyszczalni ścieków”, jako momenty, gdy mogli dowiedzieć się o projekcie.

Źródło: opracowanie własne

Pytanie 5. Jaka część mieszkańców Pana/Pani miejscowości utrzymuje się głównie z rolnictwa?

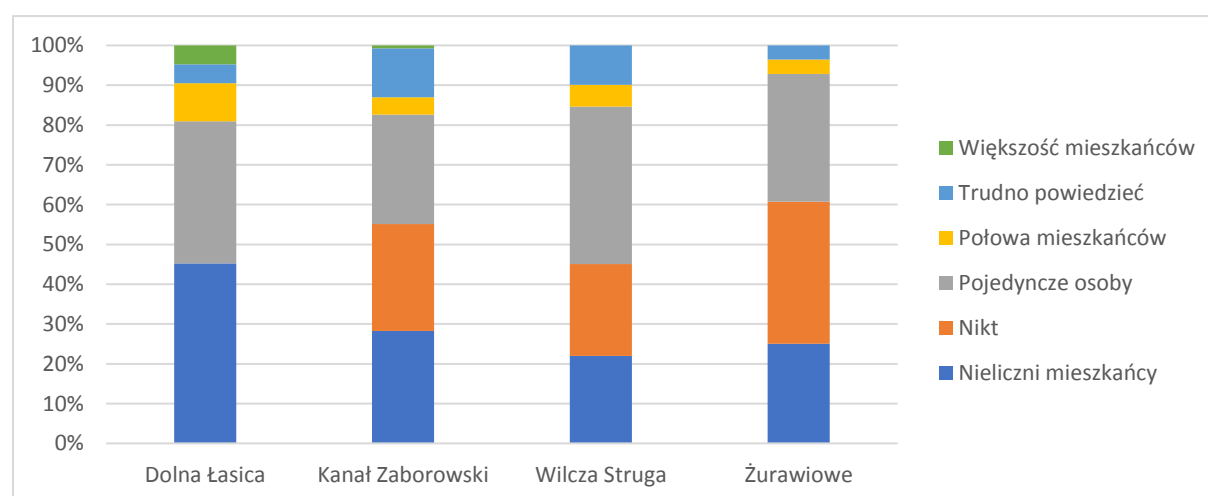
Źródło: opracowanie własne

W porównaniu do badania przeprowadzonego w 2018 roku, o 8 punktów procentowych, wzrósł odsetek osób stanowczo deklarujących, że żaden mieszkaniec nie utrzymuje się z rolnictwa. Odsetek osób, które deklarowały, że z rolnictwa utrzymują się pojedyncze osoby spadł o 11 punktów procentowych, a odsetek osób twierdzących, że z rolnictwa utrzymują się nieliczni mieszkańcy, wzrósł o 6 punktów procentowych. Jednak te zmiany mogą wynikać z niejasnej granicy pomiędzy odpowiedziami „pojedyncze osoby”, a „nieliczni mieszkańcy”.

W ankietach, także w odpowiedziach na inne pytania, podobnie jak przy poprzednich badaniach, podkreślali, że czynnikiem jest najczęściej brak rentowności, oraz gleby niskiej klasy. Ankietowani zwracali uwagę, że rolnictwo to domena starszych mieszkańców tego terenu, a młodzi najczęściej wyprowadzają się do miast.

Warto zauważyć, że z obszaru „Dolna Łasica” żaden z respondentów stanowczo, nie zaznaczył, że nikt się nie utrzymuje z rolnictwa. Na wszystkich obszarach są pojedyncze osoby/nieliczni mieszkańcy, którzy ciągle utrzymują się z rolnictwa. Najmniej są oni jednak zauważalni, na obszarze „Żurawiowe”, gdzie znaczna część mieszkańców uważa, że nikt nie utrzymuje się tam z rolnictwa.

	Nieliczni mieszkańcy	Nikt	Pojedyncze osoby	Połowa mieszkańców	Trudno powiedzieć	Większość mieszkańców	Grand Total
Dolna Łasica	19		15	4	2	2	42
Kanał Zaborowski	39	37	38	6	17	1	138
Wilcza Struga	20	21	36	5	9		91
Żurawiowe	7	10	9	1	1		28
Grand Total	85	68	98	16	29	3	299

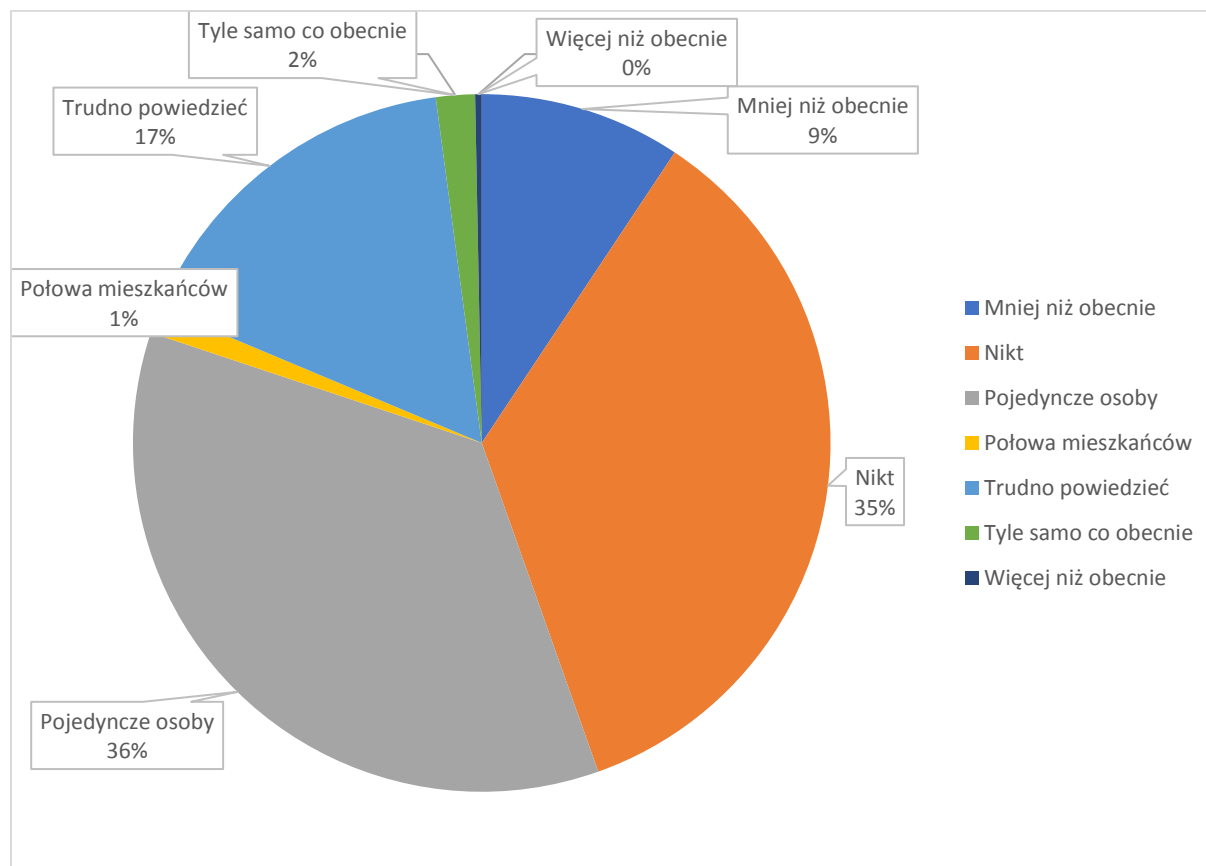

LIFE: Źródło: opracowanie własne

ration in "Puszcza Kampinoska" Natura 2000 site". Projekt współfinansowany ze środków Unii LIFE+ oraz Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Regionalne Centrum Ekologiczne na Europie Środkową i Wschodnią, Krajowe Biuro w Polsce, ul. Grójecka 22/24 lok. 36, 02-301 Warszawa
Tel. 22 823 84 59 Fax. 22 822 94 01

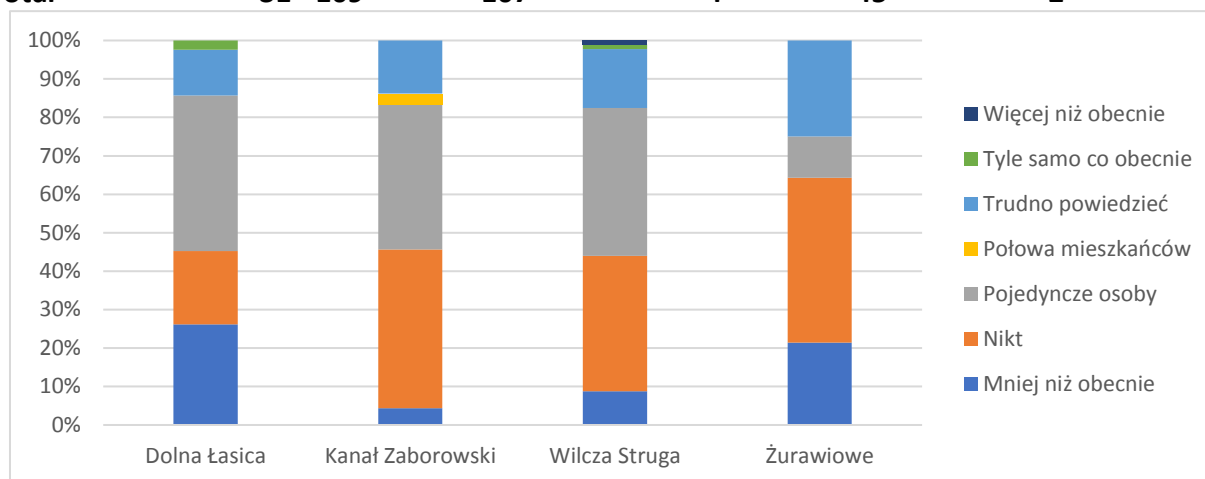
Pytanie 6. Jak Pan/Pani sądzi jaka część mieszkańców Pana/Pani miejscowości będzie utrzymywać się głównie z rolnictwa za 10 lat?

Źródło: opracowanie własne

Respondenci w większości przewidują tendencję spadkową, twierdząc, że rolnictwem zajmują się głównie osoby starsze, a młodzież najczęściej nie wiąże swojej przyszłości z rolnictwem. Podkreślają również ciężkie uwarunkowania dla rozwoju rolnictwa. Według opinii mieszkańców rolnictwo będzie rzadkością na obszarze „Żurawiowe”. W obrębie pozostałych obszarów, zdaniem mieszkańców, pozostaną osoby, które będą utrzymywać się z rolnictwa za 10 lat.

Row Labels	Mniej niż obecnie	Nikt	Pojedyncze osoby	Półowa mieszkańców	Trudno powiedzieć	Tyle samo co obecnie	Więcej niż obecnie	Grand Total
Dolna Łąsica	11	8	17		5	1		42
Kanał Zaborowski	6	57	52	4	19			138
Wilcza Struga	8	32	35		14	1	1	91
Żurawiowe	6	12	3		7			28
Grand Total	31	109	107	4	45	2	1	299

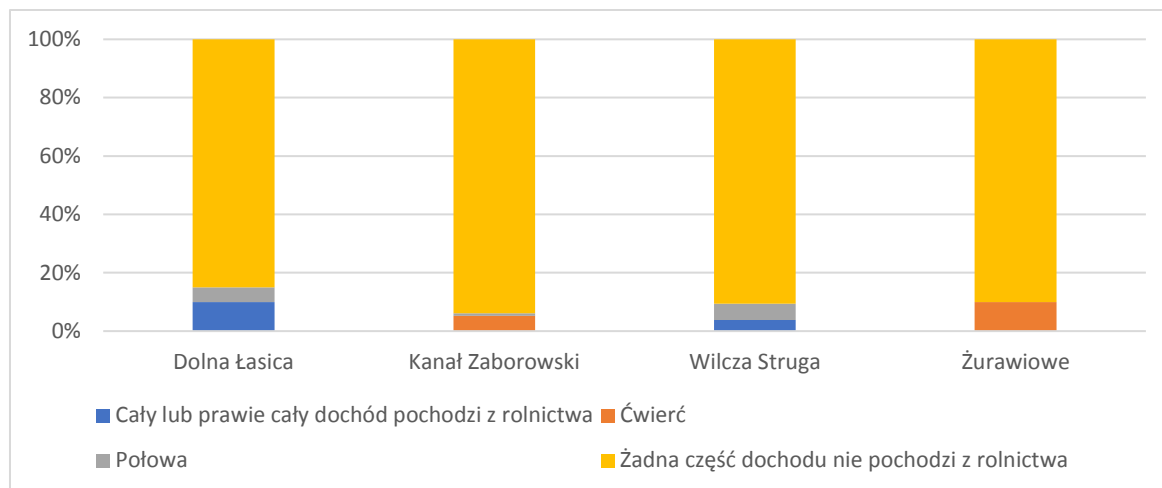

Źródło: opracowanie własne

Pytanie 7. Jaka część Pana/Pani budżetu domowego pochodzi z rolnictwa?

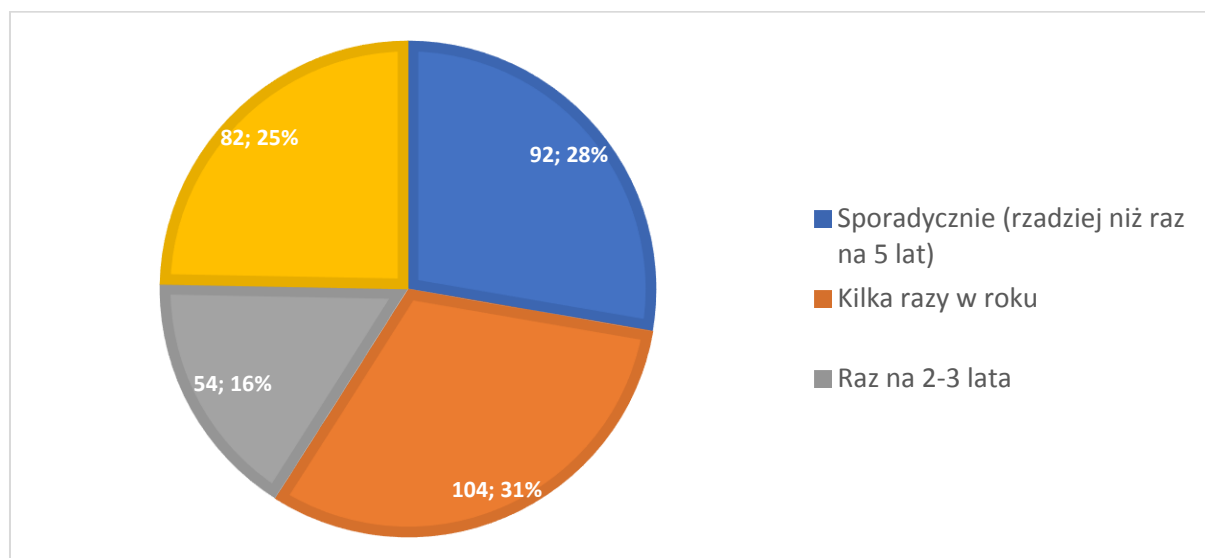
Na to pytanie odpowiedziało 232 ankietowanych, od których odpowiedzi zostały zebrane między lipcem 2018 roku, a lutym 2019 roku. 90% zadeklarowało, że żadna część ich dochodu nie pochodzi z rolnictwa. Pozostali ankietowani wskazywali, że traktują rolnictwo rekreacyjnie prowadząc przydomowe ogródki, lub bardzo niewielka część ich dochodu pochodzi z rolnictwa.

We wszystkich obszarach objętych badaniem liczebność osób deklarujących rolnictwo jako główne źródło dochodu, wygląda podobnie. Tylko 5 ankietowanych (2,2%) wybrało odpowiedź „Cały lub prawie cały dochód pochodzi z rolnictwa”. Byli to mieszkańcy gmin Czosnów i Kampinos.

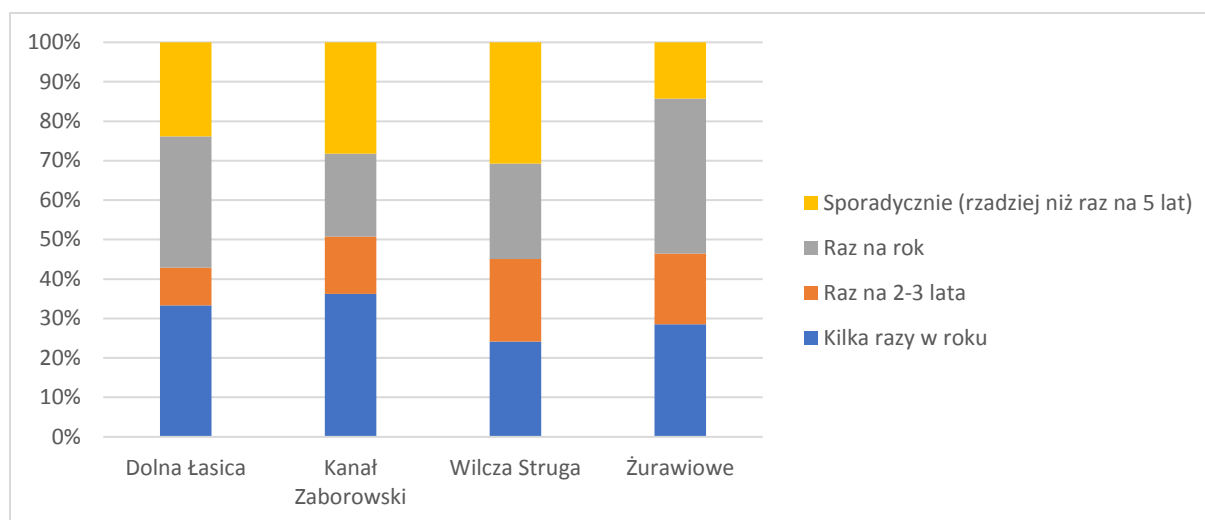
Źródło: opracowanie własne

Pytanie 8. Jak często występują w Pana/Pani miejscu zamieszkania problemy z wodami gruntowymi?

Źródło: opracowanie własne

	Kilka razy w roku	Raz na 2-3 lata	Raz na rok	Sporadycznie	Suma
Dolna Łasica	14	4	14	10	42
Kanał Zaborowski	50	20	29	39	138
Wilcza Struga	22	19	22	28	91
Żurawiove	8	5	11	4	28
Grand Total	94	48	76	81	299

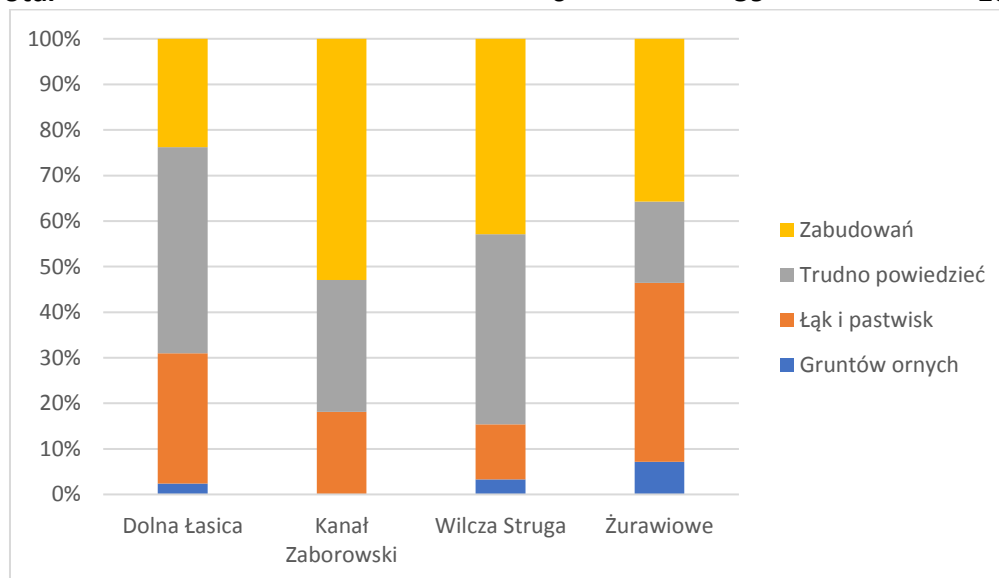
Źródło: opracowanie własne

Ankietowani zaznaczali, że problemy z wodami gruntowymi występują sporadycznie (rzadziej niż raz na 3 lata). Podczas przeprowadzania ankiet mieszkańcy podkreślali, że problemy z wodami gruntowymi występowały przed laty najczęściej jesienią lub jesienią i wiosną. Podczas poprzednich badań mieszkańcy najczęściej wskazywali, że tego typu problemy występują najczęściej raz do roku.

Na zaprezentowanym wykresie przedstawiającym podział na obszary można zaobserwować, że przedział sumy procentów udzielonych odpowiedzi „Raz na 2-3 lata” i „Kilka razy w roku” waha się w granicach 44% - 51%. Oznacza to, że problemy z wodami gruntowymi dotyczą w bardzo podobnym stopniu wszystkich badanych obszarów. Ze względu na wysoki stopień subiektywności tego pytania i wpływu czynników ludzkich, lepszą metodą byłyby pogłębione wywiady z gospodarzami (co zostało zalane, kiedy, w jakiej porze roku), niż wybór spośród zawierających się w sobie kategorii.

Pytanie 9. Czy według Pana/Pani problemy związane z poziomem wód gruntowych dotyczą głównie?

	Gruntów ornych	Łąk i pastwisk	Trudno powiedzieć	Zabudowań	Suma
Dolna Łasica	1	12	19	10	42
Kanał Zaborowski		25	40	73	138
Wilcza Struga	3	11	38	39	91
Żurawiowe	2	11	5	10	28
Grand Total	6	59	102	132	299

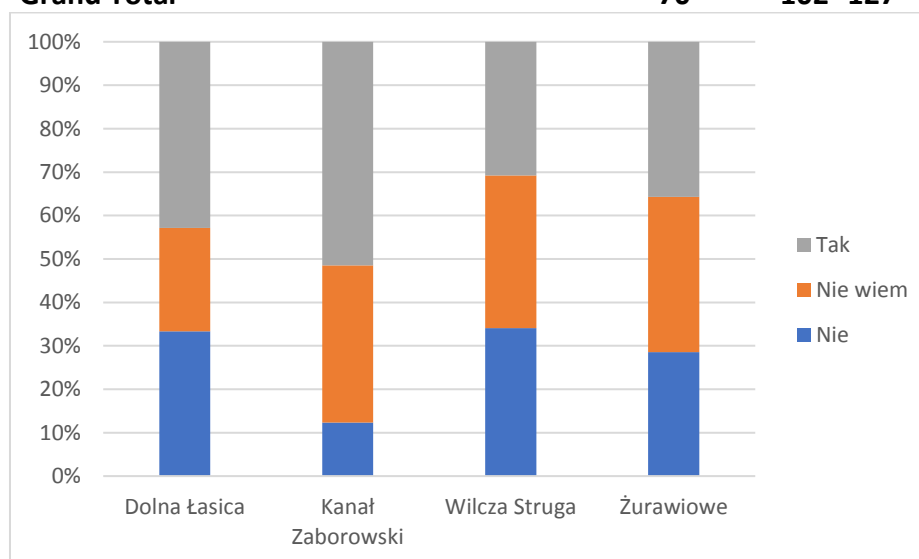
Źródło: opracowanie własne

Wyniki przedstawiają taką samą tendencję jak w poprzednich badaniach – problemy związane z poziomem wód gruntowych dotyczą według ankietowanych głównie zabudowań. Pojawiały się jednak głosy, że problemy z wodami gruntowymi dotyczą dróg, utrudniając przejazd, a także drzew, które wysychają.

Spośród badanych obszarów problemy z wodami gruntowymi dotyczą głównie zabudowań w obszarze „Kanał Zaborowski”, a gruntów ornych w obszarze „Żurawiowe”. Odpowiedź „Trudno powiedzieć” dominowała w pozostałych obszarach. Mieszkańcy często wymieniali wszystkie 3 kategorie: Zabudowania, Łąki i pastwiska oraz grunty orne. Takie odpowiedzi trafiały do kategorii „Trudno powiedzieć”.

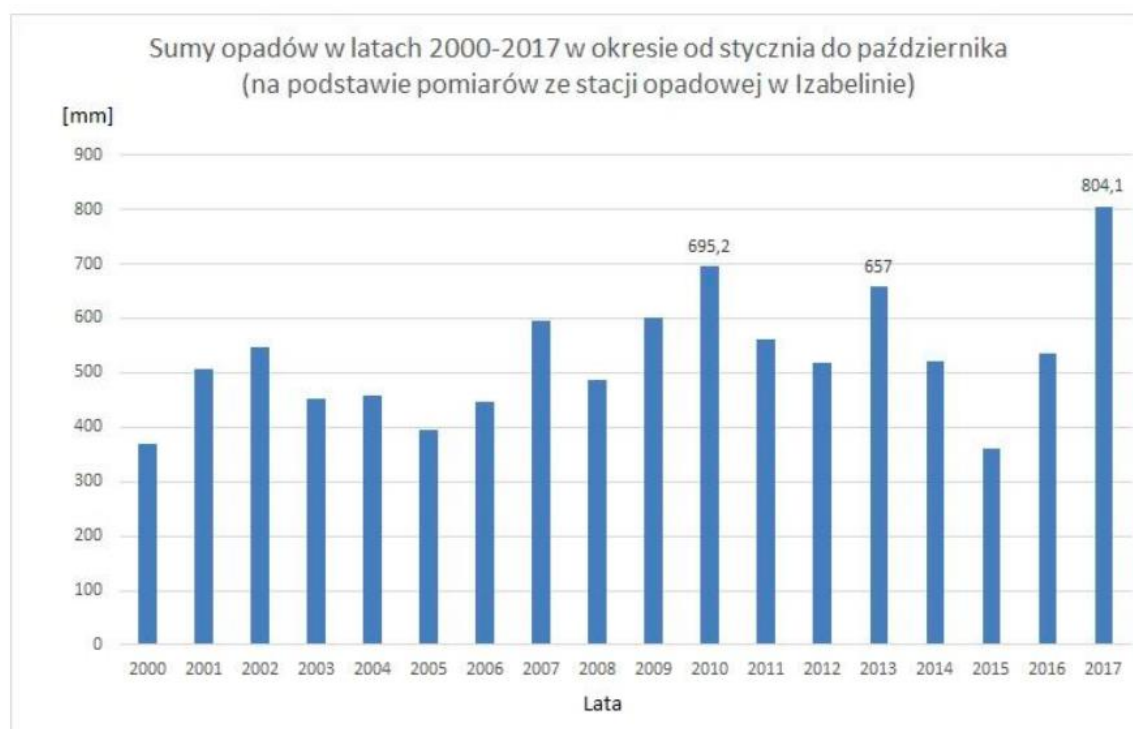
Pytanie 10. Czy według Pana/Pani występują obszary, gdzie w lecie jest za mało wody dla rolnictwa?

Row Labels	Nie	Nie wiem	Tak	Suma
Dolna Łąsica	14	10	18	42
Kanał Zaborowski	17	50	71	138
Wilcza Struga	31	32	28	91
Żurawiowe	8	10	10	28
Grand Total	70	102	127	299

Źródło: opracowanie własne

Podobnie jak w poprzednich badaniach, zdaniem ankietowanych występują obszary, gdzie w lecie jest za mało wody dla rolnictwa. Szczególnie ta kwestia dotyczy gmin Leszno i Kampinos, gdzie zdecydowana większość mieszkańców dostrzega ten problem. Może być to negatywny skutek osuszania mokradeł, jednak warto zauważyć, że rok 2018 należał do suchych, a ankietowani odpowiadali na podstawie swoich najnowszych spostrzeżeń.

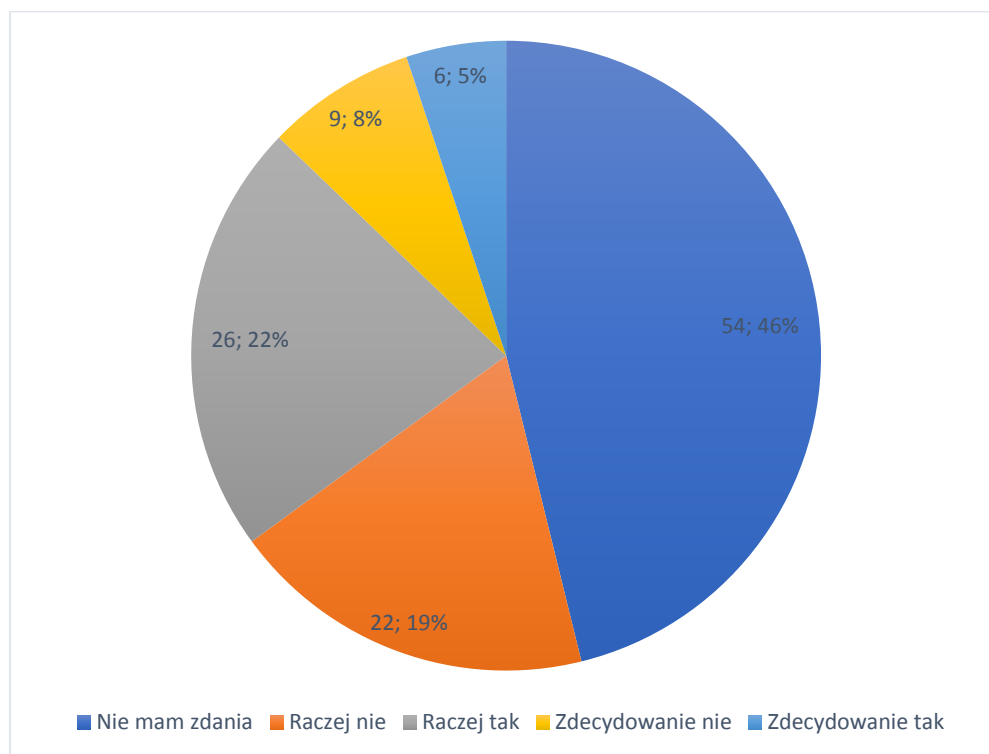
Wykres sum opadów w latach 2000-2017 w okresie od stycznia do października (na podstawie pomiarów ze stacji opadowej w Izabelinie) Źródło: Informacja prasowa z dnia 19.02.2018 - Projekt "Kampinoskie Bagna"

Jak pokazuje powyższy wykres oraz wcześniejsze badania, odpowiedź na to pytanie oraz pytania dotyczące problemów z wodami gruntowymi oraz ich częstotliwości była bardzo silnie uzależniona od subiektywnej opinii mieszkańców wynikającej z sumy opadów w danym roku. W sposób zauważalny można wyodrębnić lata bardzo suche oraz bardzo mokre.

Istnieje przypuszczenie, że mieszkańcy nie skarżą się już tak bardzo na problemy z wodami gruntowymi nie tylko ze względu na poczynione prace hydrotechniczne, ale również ze względu na subiektywne odczucie spowodowane suchymi okresami¹

¹ W roku 2018 zanotowano znacznie mniej opadów, niż w roku 2017

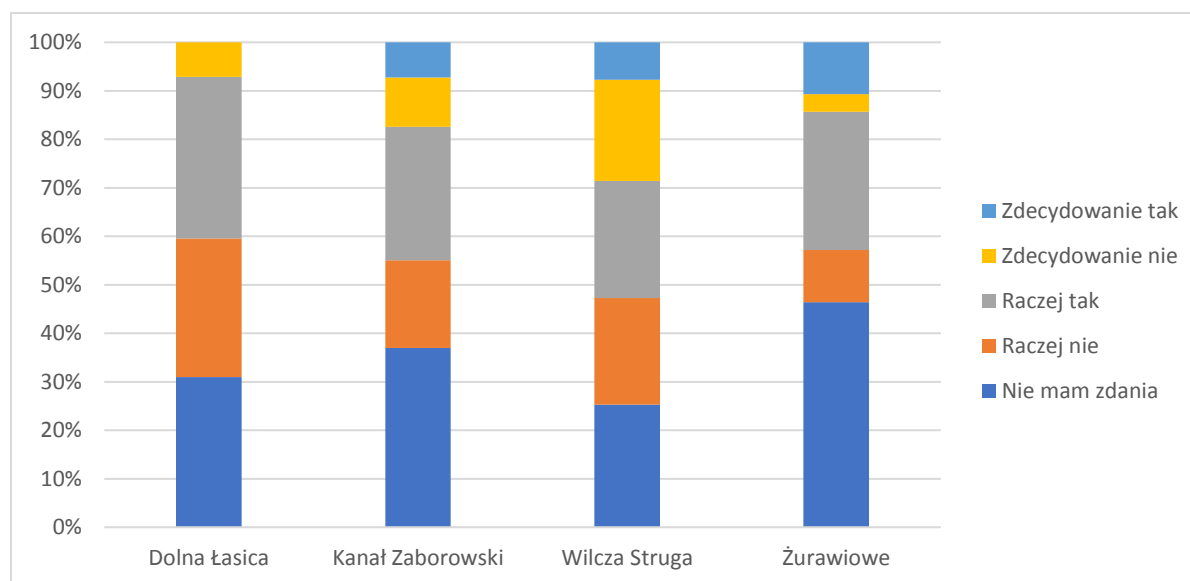
Pytanie 11. Czy według Pana/Pani jest możliwe porozumienie się z właścicielami gruntów w sprawie pewnego podniesienia poziomu wody?

Źródło: opracowanie własne

W porównaniu do poprzednich badań, gdzie dominowała pozytywna, choć zachowawcza odpowiedź „raczej tak”, w tym badaniu dominuje zachowawcza odpowiedź „nie mam zdania”. Ankietowani przy odpowiedzi na to pytanie dodawali komentarze, z których jednoznacznie wynika, że podniesienie poziomu wody na własnej i sąsiednich działkach oznacza jednocześnie zmianę miejsca zamieszkania własnego i okolicznych mieszkańców, ponieważ zalanie oznacza między innymi podtopione piwnice w okresie wezbrań.

	Nie mam zdania	Raczej nie	Raczej tak	Zdecydowanie nie	Zdecydowanie tak	Suma
Dolna Łasica	13	12	14	3		42
Kanał Zaborowski	51	25	38	14	10	138
Wilcza Struga	23	20	22	19	7	91
Żurawiowe	13	3	8	1	3	28
Suma	100	60	82	37	20	299

Źródło: opracowanie własne

Podsumowanie badań ankietowych prowadzonych w latach 2015 - 2019

Uwagi ogólne

W okresie trwania projektu przeprowadzono trzy badania ankietowe. Zgodnie z założeniami, pierwsze z tych badań odbyło się przed rozpoczęciem działań technicznych (2015), drugie w ich trakcie (2018), a trzecie po ich zakończeniu (2019). Pierwsze dwa badania prowadzone były metodą wywiadów telefonicznych (każdorazowo po ok 100 respondentów). W badaniu z 2019 roku metodologię rozszerzono o wywiad bezpośredni i kwestionariusz internetowy co pozwoliło zwiększyć ilość respondentów do prawie 300 osób. Ta zmiana metodyki wynikała z chęci dotarcia do bardziej zróżnicowanego kręgu respondentów (w badaniach telefonicznych dominowały dotąd osoby starsze), także tych mieszkających w otulinie KPN. Istotny też był fakt, że drugie i trzecie badanie ankietowe wypadło w małym odstępie czasowym co powoduje, że ich wyniki prawdopodobnie byłyby bardzo zbliżone. W efekcie w pełni porównywalne są więc wyniki ankiet z lat 2015 i 2018 roku, a badanie z 2019 roku pokazuje opinie nieco szerszej grupy respondentów.

Cel badania ankietowego i pytania

Celem badania było poznanie opinii członków społeczności lokalnych ważnych dla możliwości ochrony terenów mokradłowych KPN. W tym celu przygotowano kwestionariusz złożony z pytań dotyczących następujących zagadnień:

- a) Stosunek do mieszkania na terenie KPN (pytania 1-2). Odpowiedzi na te pytania pozwalają ocenić jak mieszkańcy Puszczy oceniają wady i zalety mieszkania na tym terenie. Poznanie tych opinii było istotne dla lepszego zrozumienia postaw mieszkańców i odpowiedniego dostosowania treści komunikacji społecznej realizowanej w ramach projektu.
- b) Stosunek do projektu (pytania 3,4,11). Pytania te pozwoliły ustalić jaka jest znajomość projektu przez społeczności lokalne, skąd czerpią one wiedzę o projekcie oraz jak odnoszą się do możliwości podnoszenia poziomu wód gruntowych na obszarze Puszczy. Odpowiedz na to ostatnie pytanie była ważnym wskaźnikiem poziomu emocji społecznych związanych z projektem i z gospodarką wodną na tym terenie.
- c) Postrzeganie znaczenia rolnictwa (pytania 5-7). Celem postawienia tych pytań było określenie czy i w jaki sposób społeczności lokalne mogą brać udział w ochronie siedlisk otwartych Puszczy. Prywatna działalność rolnicza na tym terenie była kiedyś ważnym elementem kształtującym lokalną przyrodę. Zanik tej aktywności z jednej strony oznacza konieczność jej zastąpienia w ochronie siedlisk otwartych przez działalność KPN, z drugiej strony jest pośrednią oznaką gotowości mieszkańców do sprzedaży gruntów rolniczych na cele ochrony przyrody.
- d) Stosunek problemu podtopień w KPN, (pytania 8-10). Postrzeganie problemu podtopień przez mieszkańców KPN ma istotne znaczenie dla ochrony mokradeł tych obszarów, w tym także dla realizacji projektu. Mieszkańcy wywierają presję na władze samorządowe i dyrekcję KPN w celu osuszania tego terenu i mogą blokować działania renaturyzacyjne. Monitorowanie ich poglądów w tej sprawie jest więc istotnym elementem ochrony mokradeł tego terenu.

Wyniki

- a) Stosunek do mieszkania na terenie KPN (pytania 1-2).

W czasie wszystkich badań mieszkańcy konsekwentnie podawali, że największą zaletą mieszkania w Puszczy jest „cisza”, „czyste powietrze” i „możliwość kontaktu z naturą”. Oznacza to, że wbrew obiegowym opiniom o tym, że mieszkańcy wsi często nie dostrzegają walorów swojej okolicy, mieszkańcy Puszczy Kampinoskiej cenią sobie jej naturalność i

ten walor może być czynnikiem który buduje porozumienie pomiędzy personelem projektu, a lokalnymi społecznościami.

Spośród czynników utrudniających życie w Puszczy mieszkańcy najczęściej wskazywali: „zakazy budowlane”, „szkody powodowane przez zwierzęta”, „niedrożność kanałów melioracyjnych” i „słabą infrastrukturę drogową”. Spośród tych czynników dla projektu największe znaczenie ma pojawianie się w czołowiec problemów związanych z kanałami. W tym zakresie niestety występuje bezpośredni konflikt interesów społeczności lokalnych z interesami przyrody. Oznacza to konieczność szczególnej dbałości przy podejmowaniu tych tematów.

b) Stosunek do projektu (pytania 3,4,11).

Wyniki ankiet pokazują, że w trakcie trwania projektu jego rozpoznawalność w społecznościach lokalnych stale rosła, dochodząc ostatecznie do poziomu 41%.

Dość zaskakujący był duży wpływ internetu na rozpoznawalność projektu, szczególnie jeśli weźmiemy pod uwagę fakt, że w pierwszych dwóch badaniach wśród respondentów była nadreprezentatywność osób starszych. Ważnym źródłem informacji okazały się też spotkania lokalne organizowane przez partnerów projektu. Inne formy komunikacji miały mniejsze znaczenie.

W czasie trwania projektu (badania z lat 2015 i 2018) gotowość mieszkańców do kompromisu w sprawie podnoszenia poziomu wód gruntowych pozostała na niemal identycznym poziomie. Oznacza to, że realizacja projektu nie spowodowała napięć w relacji z mieszkańcami Puszczy co należy uznać za sukces projektu.

c) Postrzeganie znaczenia rolnictwa (pytania 5-7).

Odpowiedzi na te pytania potwierdzają obserwowane w terenie małe zainteresowanie rolnictwem wśród społeczności lokalnych. Mieszkańcy dostrzegają w zdecydowanej większości, że rolnictwo (a więc i teren poza zabudowaniami wsi) ma coraz mniejsze znaczenie dla jej mieszkańców. Co więcej mieszkańcy tych terenów spodziewają się że ten trend będzie nadal się pogłębiał. Oznacza to, że w procesie ochrony siedlisk otwartych nie można już liczyć w większym stopniu na aktywność rolniczą mieszkańców i należy wypracować mechanizmy ochrony tych siedlisk uwzględniające te trendy. Odpowiedzią na te procesy jest wykup gruntów przez KPN i przywracanie użytkowania cennych siedlisk. Z drugiej strony skala problemu powoduje, że bez przyśpieszenia procesu wykupu gruntów

lub wdrożenia innych rozwiązań (pomostowych?) w przyszłości znaczna część siedlisk otwartych tego terenu może być zagrożona.

d) Stosunek do problemu podtopień w KPN, (pytania 8-10).

Uzyskane wyniki są dość ciekawym obrazem postrzegania problemu podtopień przez mieszkańców. Ok 2/3 respondentów uważa, że problemy z podtopieniami wstępują raz w roku, a nawet kilka razy w roku i że problemy te dotyczą głównie obszarów zabudowanych. Wydaje się, że wyniki te mogą świadczyć o uciążliwości dla lokalnych społeczności nie tylko podtopień w latach mokrych, które powtarzają się na tym terenie co kilka lat ale też systematycznych, corocznych fluktuacji poziomu wód gruntowych z ich najwyższym poziomem na wiosnę każdego roku. Takie wyniki ankiet oznaczają niestety istnienie poważnych rozbieżności pomiędzy aspiracjami lokalnych społeczności, które postrzegają typowe wiosenne podtopienia jako problem, a interesami ochrony przyrody dla której coroczne podtopienia i rozlewiska są warunkiem prawidłowego funkcjonowania.

Pomimo, że ankiety były prowadzone w latach suchych tylko niewielka część respondentów zauważała problem przesuszenia obszarów rolniczych (a problem ten na terenie Puszczy był podnoszony już przed wojną). Nieco szerzej zauważali ten problem dopiero respondenci w roku 2019, który był drugim z kolei rokiem suchym w KPN (co oznacza wyraźnie niższe stany wód gruntowych na tym terenie) , oraz okresem rekordowych upałów w Polsce.

Zagadnienie	Pytanie	wyniki ankiety z 2015 (%)	wyniki ankiety z 2018 (%)	wyniki ankiety z 2019 (%)
Stosunek do mieszkania w Puszczy	Pytanie 1. Jakie są najważniejsze problemy mieszkańców Pana/Pani miejscowości?			
	- zakazy budowlane	63	65	32
	- szkody powodowane przez zwierzęta	65	64	26
	- infrastruktura drogowa	19	19	39
	- zarastające kanały i bobry	39	41	30
	Pytanie 2. Jakie są Pana/Pani zdaniem zalety wynikające z mieszkania na terenie			

	Kampinoskiego Parku Narodowego?			
	- cisza	73	72	67
	- czyste powietrze	44	48	40
	- natura	26	27	66
	- piękna okolica	9	11	45
	- brak	10	13	5
Stosunek do projektu	Pytanie 3. Czy słyszał Pan/Pani o projekcie Kampinoskie Bagna?			
	- tak	18	27	41
	Pytanie 4. Skąd Pan/Pani dowiedział się o projekcie Kampinoskie Bagna?			
	- internet	22	37	40
	- znajomi	11	11	23
	- spotkania	44	41	19
	- inne	22	11	18
	Pytanie 11. Czy według Pana/Pani jest możliwe porozumienie się z właścicielami gruntów w sprawie pewnego podniesienia poziomu wody?			
	- zdecydowanie tak	14	12	5
	- raczej tak	32	35	22
Stosunek do rolnictwa	- raczej nie	17	19	19
	- zdecydowanie nie	5	5	8
	Pytanie 5. Jaka część mieszkańców Pana/Pani miejscowości utrzymuje się głównie z rolnictwa?			
	- nikt	15	22	27
	- pojedynczy	42	41	31
	- nieliczni	34	28	28
	- połowa	6	6	6
	- większość	0	3	2
	Pytanie 6. Jak Pan/Pani sądzi jaka część mieszkańców Pana/Pani miejscowości będzie utrzymywać się głównie z rolnictwa za 10 lat?			

	- nikt	15	11	35
	- pojedynczy	21	19	36
	- mniej niż obecnie	35	30	9
	- połowa			1
	- tyle co obecnie	28	39	2
	- więcej niż obecnie	1	1	0
	Pytanie 7. Jaka część Pana/Pani budżetu domowego pochodzi z rolnictwa?			
	- nic			90
	- niewiele			8
	- główna część			2
Stosunek do podtopień	Pytanie 8. Jak często występują w Pana/Pani miejscu zamieszkania problemy z wodami gruntowymi?			
	- rzadziej niż raz na 5 lat	12	7	28
	- raz na 2-3 lata	22	21	16
	- raz w roku	50	49	25
	- kilka razy w roku	16	22	31
	Pytanie 9. Czy według Pana/Pani problemy związane z poziomem wód gruntowych dotyczą głównie?			
	- zabudowania	47	42	44
	- łąki	29	29	20
	- pola	2	3	2
	Pytanie 10. Czy według Pana/Pani występują obszary, gdzie w lecie jest za mało wody dla rolnictwa?			
	- tak	20	20	42
	- nie	55	46	23